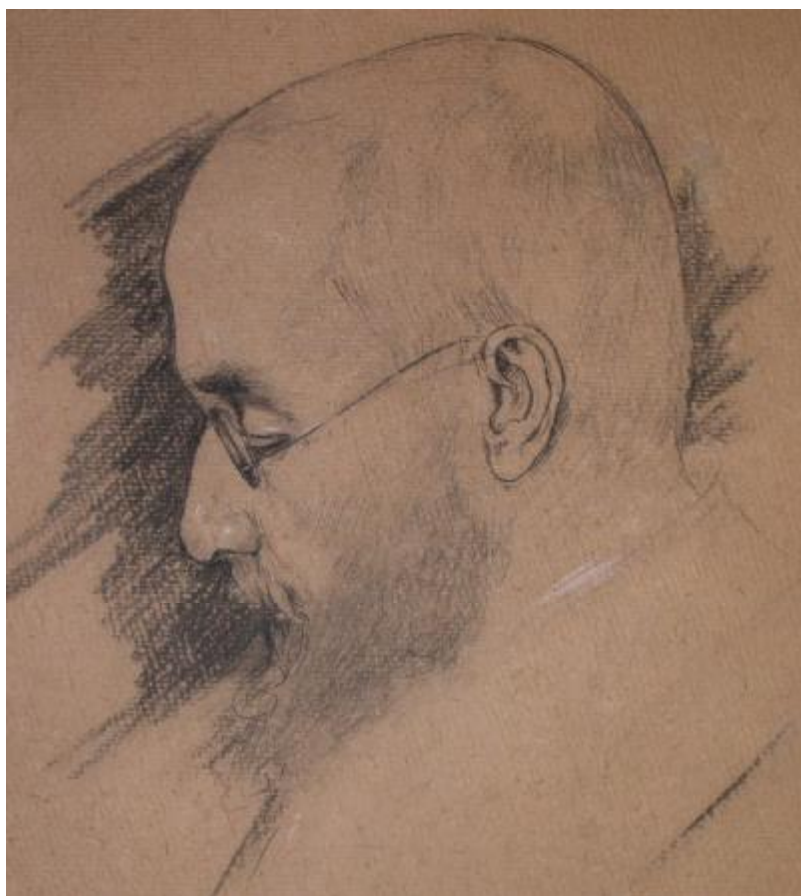

B U L L E T I N

Společnosti Otokara Březiny

51

Jarom ěřice nad Rokytnou
PROSINEC 2009

Otokar Březina

Vůně zahrad mé duše ...

(úryvek)

Vůně zahrad mé duše.

Vůně zdvihlé ze záhonů přikrytých tisícem nocí!

Vůně palmových hájů a stepí rozkvetlých lilií,
nápoji sládnoucí ve chvílích dohořívajících soumraků,
na zpocené čelo vlídné zavanutí stydnoucího dechu
od břehů mlčících řek, jež ústí do zálivu Smrti!
Ó pozdravení letící větrem ze vzdálených oáz,
hřmící hymno vodopádů neviditelných
za modravým pohořím země zaslíbené!
Ó vůně nepřístupných ostrovů za odvádými mlhami barev a tvarů!
Pod vašimi oblaky táhly se sbory mých zemřelých snů,
jak procesí unavených poutníků k zázračným zřídům
na posvěcených pahorcích a ke katedrálám!

Dýchaly jste na mne životem těch podivných květů,
jež zavřeny slunci otevírají se slavnému mlčení hvězd:
ve chvílích bolestného mrazení nad nevyslovenými výkřiky písně!
nad posečenou a zežloutlou úrodou odkvetlé touhy!
z mystických věnců modliteb u loží ustlaných naposled!
v zelených soumracích mdloby, které mne objaly v chrámě!
v umdleném klesnutí rozpjaté náruče po usměvavém stínu!
když nepřátelská duše vyšla mi naproti z milovaných zraků!
když čekal jsem marně, až pokvete červánků zlato v polárních nocích
a vychladnou zádumčivé rezonance, z nichž nízkým kouřem se valí
žal Minulosti a Úzkost nepoznaného.

— —

ŘEČ NA HROBĚ OTOKARA BŘEZINY

(V sobotu 12. září 2009 v 11.00 dopoledne)

Nikdo není sám, tady na světě nikdo nejsme sami, natož Básník. A ani my, drahý Mistře, nevelký hlouček ctitelů Tvých a členů Tvé Společnosti, Společnosti Otokara Březiny, ani my, kteří tu stojíme osmdesát let poté, co se uzavřel tento (Tvůj) hrob, nejsme víc než jen nepatrný zlomek Tvé neviditelné, dnes již obrovité duchovní rodiny. Ač nevidění, jsou tu dnes s námi a kolem Tebe – všichni ti živí, mrtví i teprve přicházející – kteří Ti pomohli a ještě pomohou nést a dotvářet Tvé dílo, Tvé poselství Básníka, (Básníka), jemuž není jen tak rovno, ale který by byl nikým, kdyby byl a kdyby zůstal, kdyby zůstával sám.

Mám tu na mysli nejen Tvé nejbližší, kdo ti byli sesláni samými nebesy, ale i všechny duchovní předchůdce Tvého díla, a ovšem Tvé přátele, často geniální, všechny soupeřníky a po nich následníky Tvého díla, všechny jeho exegety, vykladače, interprety, všechny svědky Tvého života a Díla, ale i jeho množitele a uchovatele. Všechny ty, jimiž Václav Ignác Jebavý stával se, je a bude s námi už vždy jako Otokar Březina. Jenom si připomeňme tu obdivuhodnou řadu, nebo spíš množinu přátel a ochránců Tvého odkazu, tento od pradávna do posledních končin času se pnoucí a vzdouvající Tvůj Alladinův tisíci rukou setkaný kouzelný koberec, v němž co květ, to bratrská duše, onen báječný létající koberec božské lásky Tvých bratrů, který Tě nesl a stále povznáší až tam ke křišťálné kopuli vesmíru spřízněných duchů, v níž co duch to zářící hvězda.

Tam na počátku jsou chudé Počátky, hluboko ve své brázdě skrývající rodné hnízdo příštího slavíka, střezené dvojicí rodičovských křídel, ale i obklopené důvěrnou obščinou kmotrů a kmoter, strýců a tet, bratránků i kluků z ulice, ale už brzo je tu Telč, plná rozesmátých chlapeckých tváří, které dál půjdou životem svého družného kamaráda, žádného samotáře. Ve stínu pro nás zůstává, básníkem častěji vzpomínaná tvář sličného inspirátora jeho prvních básní,

spolužáka Čermáka, zato nezapomenutelně se pro nás otvírá přítelem Bauerem iniciovaný, muzikantsky luzný, zprvu vzájemný, později tragický akord, akord banalitou života přerванého Přátelství duší. A to už básníkovi klepou na okno dnové četby: poslední třetina století devatenáctého s jeho zakyslou chutí odříkaného krajíce malých jistot, soleného příslibem o to většího lidského pokroku; našemu někde na dvě sice vždy goethovskému přírodozpytci, nelítostně akribistickému pozorovateli života, především však Bohem vyvolenému pěvci se na jeho tušené dráze vládce pera brzy zají a uvízne v hrdle dobový naturalistický román s celou svou Pravdou i s celým Zolou navrch: chce nekonečně víc!, a hlavně to chce jinak: v Kráse.

Tento přerod připravuje se v izolaci přerušované jen kejhotem jinošovských husí: na okno duše tlukou příštím velkému Pěvci ve své vznešené posupnosti a nedůvěře přítel umění Schopenhauer, ale zřejmě už tehdy – jím inspirované vědy – v tisících veršů plápolající učení – učení i umění – staré Indie. A přijdou středověcí mystikové, duchovní průvan rodícího se nového času přináší pohotový posel přímo z Francie, Merkure de France a s ním celá epocha symbolismu: Mallarmé, Maeterlinck, Verlaine, ti všichni podávají ruce přes propast času a prostoru rodící se Hvězdě, skutečné Nově příštího básnictví. Ale je tu i další podaná dlaň, tentokrát z masa a krve: o bohatství svého ducha má se teď konečně s kým podělit, cenu věcí zkoumat a vážit umožňuje mu zbrojí ironie obrněná Minerva, dcera Lesa, příští poustevnice – a celoživotní přítelkyně – Anna Pammrová.

I když tento kvas básníkovy jinošství připravil už Jinošov, je místem zrodu takřka celého Březinova básnictví až jeho nová učitelská štace, jeho vpravdě Nová Říše. A zde: duchovní rodina nejprve bratří premonstrátů kláštera novoříšského, této vysoké školy tělem činěného Slova na poli tradice, krásy a posvátné liturgie, navíc opravdové refugium pro studium a rozjímání v klášterní knihovně. Tady se seznámí s prvním skutečným přítelem: MUDr. Karlem Křivým a jeho rodinou, vzpomínaným později ve Velezpěvu naší poesie, básni Zpívala. Éra Nové Říše přináší také první exegety, vykladače jeho poesie, vesměs chápající a moudré: po F. V. Krejčím je to hlavně – ze všech nejhlubší strážný duch, skutečný Archanděl, ohnivým mečem vytýkající cestu a cíle jeho inspiraci daleko dopředu, opravdový dar

prozřetelnosti, F. X. Šalda, se strany katolické pak obmyslný a důvtipný, zdaleka nedoceněný P. Sigismund Bouška. Tady se seznámí s přáteli kongeniálními: sem vede cesta přítele skutečně na celý život sochaře mystika Fr. Bílka a tady se střetnou též jeho kroky se šlépějemi Jakuba Demla, ze všech prvního z těch, kteří přijdou, aby časem vydali o Mistru své Svědectví.

Závěrečný akord, nejdelší éru představují Jaroměřice: vzdor životnímu podzimu básníkovo duchovní jaro, které je připraveno v zápase o Ducha přinášet každému míru, ale také i se žhoucím znamením Slunce v nadhlavníku hotovo v boji o Ducha čili život věčný tak jako každé jaro měřit se. Mistrův stolec, teď už Trůn nejen Pěvce ale i Mudrce – nekorunovaného Vládce svého národa – je mnoha uznáními a posléze i poctami upevněn doma i v širé cizině: i jako k zářící lampě přilétají za ním stále četnější posluchači žádostiví jeho slova, a mnozí už připraveni vydat své příští svědectví. Když Bez Nástupce Král – a je to už osmdesát roků – zemře – jsou tu svědectví Chalupného, Gisy Pickové – Saudkové a mnoha dalších, především však svědectví Demlovo, které rozdělí sice národ na dvě strany v boji o roucho nesešívané, ale o jehož pravdivosti, jak vyznal agnostik Karel Čapek, nicméně nelze mít pochybnosti. Dnes je nám Březina svým mimetismem, do třistašedesáti stupňů odstupňovaným, teprve teď vpravdě katolickým, přerůzným možným viděním své osobnosti ještě bližší a životnější, než aby byl jakýmkoliv sektářským rigorismem. Ale nemylně se proto žádným relativismem, je to tentýž Březina, který – věda o pravdě okamžiku – přece vyhlásil hrdě urbi et orbi: „Je absolutní Pravda, je absolutní Zákon“. V oblasti Ducha vládne paradox, platí sice často A i non A, protože platí Krása, bez níž tak jako bez Milosti není žádné Pravdy, v oblasti ducha vládne zákonitě protimluv, ale není a nesmí být žádného relativismu, této startovní čáry Chaosu a brány Dantova Pekla.

Aby mohl plně žít posmrtný odkaz Mistrův, k tomu nestačí jen nepochybně dál rozvíjený jeho odkaz skutečného symfonika a Mistra polyfonie, jak se k němu hlásili a hlásí jeho přímí a nepřímí básničtí pokračovatelé, mezi nimi jako první Básník-Martyr a Vyznavač Slova Jan Zahradníček, ale i Tvůj v ostříhaném březinovském třesku slova o slovo svůj pokorný obdiv Tobě vyznávající básnický antipod

Vítězslav Nezval, a ve své poesii s odpuštěním snad trochu i já, Jiří Kuběna. A přijdou, přicházejí další. Aby mohl plně žít odkaz Otokara Březiny, museli a musí tu být všichni ti, kteří udržují pro národ i svět jeho úmrtní byt a Dům, jeho památky hmotné i samo jeho Dílo. K tomu se obětovali velké postavy Březinových přátel jaroměřických i přespolních: František Jech, Matěj Lukšů a s nimi všichni ti Březinovi spoluobčané a krajané krevní i pomístní, rodáci ducha, kteří obětovali svou – často celoživotní – pomoc k udržení Mistrovy památky a co především, k jeho plnému dalšímu životu v národě tady s námi se všemi. Společnost Otokara Březiny, která, zrozena hned nad Tvým hrobem, drahý básníku, a přeživší zlobu obou totalit, se dožívá také svého osmdesátého výročí, je zázrak, který by nebyl možný bez přízně a ochrany nebes. Vzpomeňme jen poslední, vpravdě královské éry její existence za posledních dvacet let polistopadových, kdy odkaz Březinův žije jako nikdy dřív, a kdy je množován o četné nové edice a – nálezy často převratného významu: tak třeba Holmanova objevu přísně utajeného intimního svědectví Emilie Lakomé o básníkovi a jejího listáře s ním anebo souborného vydání jeho monumentální Korespondence.

Ale tento zázrak nebyl by možný bez oběti a přičinění těch nejmenších a přece největších mezi všemi: Služebníků dobrých a věrných, které jsi – a každého z nich – učinil s pomocí Boží a skrze jejich lásku k Duchu a k Slovu Tvému Správci domu svého. Nebyla by dnes Společnost Otokara Březiny a nestáli bychom nad Tvým hrobem vděční, kdyby nežil a neobětoval Tvému odkazu svůj život učedník Tobě nejbližší a nejvěrnější, Tebe ještě jako chlapec pamatující, a sloužící Ti pak nezištně ze všech sil až do smrti, v dobách času i nečasu, a dokonce i z propasti žaláře, až do své nedávné smrti. Přivíň – a jistě jsi už přivinul – tohoto svého služebníka, kterého najisto jsi jako první vítal v Branách Věčnosti na svou hrud', a přej mu odpočinutí věčné až do příchodu nového času, Země Nové a Nových Nebes, jak jsi je Ty, jako nikdo jiný, uviděl, první mezi Básníky. Sklánějíce se před Tebou, vzdáváme teď už navždy čest i jeho památce. Hle Mistr a – Žák, Pán Vinice a jeho Služebník, Dobrý A Věrný.

Nikdo nejsme sami, a to ani tam, kde už začal náš úděl posmrtný,
nikdo nejsme sami, natož Básník – natož Služebník Slova, Učiněného
Tělem.

Otokar Březina a – Ferdinand Höfer: Za Všechno Díky!

Requiescant In Pace.

Jiří Kuběna

Jan Kratochvíl

Věnováno Ferdinandu Höferovi
(24. 4. 2009)

Čas roky potřísněný
Vteřiny zaniklé únavou žití
Tóny písně srdce náhle umlklé

Světlo poznání však na cestu mu svítí
a HLAS
laskavý a plný pochopení
přivítal ho na pláních nekonečna
kde odevšad zní hudba nadpozemsky krásná
kde vstříc mu vyšly bytosti milované
kde všude vládne Láska
Láska věčná

Kéž je tam navždy ve Tvé náruči -
ó Pane

20 let od obnovení SOB

Vstupujeme do roku, kdy si připomeneme 20 let od obnovení SOB. Výročí nás vybízí k zastavení a zhodnocení všeho, co jsme dělali, co jsme si předsevzali a jak jsme naše představy a záměry naplnili.

K obnově SOB jsme se odhodlali v říjnu 1989. Po poradě v Jaroměřicích nad Rokytnou s tatínkem jsem se vypravil na jistý odbor MV ČSR. Soudružka JUDr. B. mne přijala chladně a po sdělení naší žádosti mne vyprovodila s tím, že to není tak jednoduché a další jednání evidentně nemělo smysl. Marné bylo moje odvolání na existující společnosti A. Jiráska a B. Němcové. Začátkem ledna jsem se do stejné kanceláře MV vrátil. Paní doktorka B. byla samá ochota, byť si nebyla jistá, jak rychle se věc vyřídí, ale slíbila, že to jistě bude brzy. Ochota pomáhat dobré věci jako by byla již dlouhá léta samozřejmostí. Vyplněná žádost došla naplnění v dopisu z března 1990, jímž se registruje Společnost Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou s působností po celé ČSFR. Na první pohled nový začátek, ale co práce, dopisů, doprošování a pořádání tematických přednášek a zájezdů pod něčí hlavičkou tomu předcházelo, co různých studijních materiálů se do té doby jen opisovalo.

Rádi bychom příští číslo Bulletinu věnovali diskusi na téma jak dál, abychom naplňovali základní cíl SOB a to seznamovat naši i zahraniční veřejnost s dílem Otokara Březiny. Není cílem si poklepávat po rameni, co vše se podařilo, je potřeba uvažovat o tom, co a jak dělat lépe. Jistě, že musíme prezentovat na veřejnosti každý úspěch SOB, abychom získali pro tak výjimečné dílo podporu a porozumění. Díky všem za kritický pohled i za podporu Dobrého díla, ke kterému se hlásíme.

Jiří Höfer

— —

Má cesta za Otokarem Březinou

Cesty vzájemného poznání literatur občas bývají velmi klikatými. Jaroslav Hašek se dostal do Ruska přes Německo, Karel Čapek – přes Anglii a Německo, Milan Kundera – přes Francii a Itálii. Otokar Březina se navzdory své popularitě v Rakousku a Německu do předrevolučního Ruska vůbec nedostal. Neprospěla tomu v roce 1909 ani osobní návštěva Prahy vedoucí osobností ruského symbolismu Valerijem Brjusovem. Pro ruský symbolistický časopis „Věsy“ („Váhy“), který vedl, byl největším českým básníkem po Jaroslavu Vrchlickém Jiří Karásek ze Lvovic.

Otokara Březinu objevila pro ruského čtenáře až ruská porevoluční emigrace (Sergej Savinov, Boris Sokolov, Petr Potěmkin, Konstantin Balmont, Jevgenij Nedzelskij, Rostislav Pletnjov, K. Viskovatyj, Vasilij Iljinskij, Alfred Bém, Vjačeslav Lebeděv, Jekaterina Matvejeva, D. X. Bochaň a A. Šepovalov). V sovětském Rusku se asi objevila první zmínka o Březinovi až v roce 1935, ve zprávě o francouzském vydání Březinových veršů (N. Karazin. Poemy Otokara Březiny (sic!). (Poèmes d'Otocar Brezina présentées par M.-L. Hirsch) // Za rubežom, 5.12.1935, № 34 (102), s. 770). První překlady z Březiny byly otištěny až v roce 1959 (básně Pozdravujeme jaro!, Vzpomínka a Moje matka v překladu I. Burovové v druhém dílu Antologie české poesie, kterou vydalo nakladatelství Chudožestvennaja literatura v Moskvě). Další překlady z Březiny již patřily mně a mé, v roce 2001 zesnulé, manželce Viktorii Kamenské.

S českou poezií jsem se setkal poprvé, když se mi do rukou dostaly některé básně z Nezvalovy sbírky Sbohem a šateček v překladu Konstantina Simonova. V prvním ročníku jsem dostal z Čech antologii české poesie XX. století, určenou pro gymnázia. Snad nejvíc na mě zapůsobily verše Karla Tomana ze sbírky Měsíce. Pokusil jsem se je překládat, ale nebyl jsem spokojený s výsledkem. V té době největší oblibu v Rusku měli Nezval a Wolker. Spolu se spolužákem Valerijem Suslovem jsem připravil referát o Wolkerovi pro studentský vědecký kroužek a něco z Wolkerův sám také přeložil. Po dokončení univerzity jsem spolu s mým přítelem a básnickým učitelem Lvem Druskinem, který v raném dětství dostal poliomyelitidu a celý život strávil na lůžku nebo ve vozíku, přeložil několik básní Jana Nerudy a

Petra Bezruč pro antologii slovanské poezie, která vyšla v roce 1955 v leningradské filiálce nakladatelství Dětskaja literatura. V aspirantuře jsem uvažoval o disertační práci o Vrchlickém, a pak já a také má manželka, jsme přeložili několik jeho básní. Později mě však úplně zaujal Karel Čapek. Snad právě jeho článek *Magister divinus* a Nezvalova *Smuteční hrana* za Otokara Březinu přivedly mne k pokusům přeložit něco z Březiny. Ke mně se také připojila Viktorie Kamenská a skvěle přeložila *Moji matku* (její překlady z Březiny jsou otištěny ve sborníku *Otokar Březina* 2003). Navíc po celý život se zabýval Březinou a byl do jeho tvorby zamilován náš mnoholetý osobní přítel, pracovník Ústavu pro českou literaturu, Dalibor Holub.

Uprostřed 80. let jsme přeložili ukázky ze všech Březinových sbírek a navrhli jejich vydání nakladatelství „Nauka“ („Věda“) pro edici *Literární památky*. V únoru roku 1986 se tato kniha dostala do perspektivního plánu onoho nakladatelství na roky 1991–1995. Začali jsme intenzívně pracovat nad přípravou knihy. Viktorie Kamenská přeložila také několik Březinových esejů z *Hudby pramenů*. Hledali jsme emigrantské překlady z Březiny, což mne přivedlo k Petru Holmanovi, který nám pak všestranně pomáhal ve studiu a později mne také seznámil s mladým německým badatelem Ulrichem Haftrichem. Ale přišel rok 1991 a situace na knižním trhu se změnila v neprospěch takových náročných autorů, jakým je Březina. Podařilo se nám jen uveřejnit velký výběr z Březinových veršů v moskevském časopisu *Diapazon* (1994, č. 1). V roce 2001 zemřela Viktorie Kamenská a dlouho jsem byl schopen jen psát básně, věnované její památce (*Mezi dvěma polibky, Petrohrad, Rostok*, 2009). Až uprostřed tohoto desetiletí jsem se vrátil k březinovským studiím. V r. 2007 jsem dostal pozvání do Jaroměřic na březinovské sympozium. To bylo pro mě popudem k zintenzívnění práce. Navíc jsem našel mladé spolupracovnice.

Ještě na přelomu 60. a 70. let se studiem Balmontových překladů z češtiny zabývala předčasně zemřelá Tatjana Pozdňakovová, která obhájila diplomovou práci na toto téma na filologické fakultě Petrohradské univerzity. Před třemi lety ruským překladům z Březiny věnovala svou diplomovou práci další studentka českého oddělení této univerzity Marie Fedorovová. Přeložila také pár desítek Březinových básní, většinou z *Tajemných dalek*. Petrohradská básnířka Oksana

Lichačevová se po první návštěvě Čech natolik zamilovala do této země, že začala studovat češtinu. Přiměl jsem ji k překladu Březiny. Zúčastnila se sympozia O. Březina 2008 a několik svých překladů již publikovala. Vkládám velké naděje jako na překladatelku Březinových esejů do pracovnice českého konzulátu v Petrohradě Jeleny Kolomijcevové, také absolventky českého oddělení FF Petrohradské univerzity, která dosud výborně překládala české a slovenské hry.

Jak je vidět z tohoto mého příspěvku, Březinova genialita vytvořila během kratičké doby takové hodnoty, které potřebují pro převedení do jiné jazykové sféry dlouholetého úsilí mnoha lidí.

Oleg Malevič

Josef Moučka jako hudební pedagog

Ředitel měšťanské školy v Jaroměřicích a přítel Otokara Březiny, jehož zásluhou byl básník přijat na jaroměřickou školu – Josef Moučka, rodák z Deblína (23. 3. 1865–15. 9. 1937) zaujímá na počátku 20. století důležité místo muzikanta, pedagoga a autora odborných publikací. Zapojil se plně do procesu překonávání starých a nevyhovujících praktik na školách, podpořil snahy o vypracování nových metodik esteticko – výchovného působení hudby na děti.

Jeho muzikantství má kořeny v dobách studií na klasickém gymnáziu v Brně, kdy se setkal se svými pozdějšími přáteli. Mezi nimi jsou i významné osobnosti kulturního života. Je to především skladatel Leoš Janáček.

Leoš Janáček řídil na kůru starobrněnského kláštera pěvecký sbor, ve kterém brzy poznal nadšeného muzikanta, houslistu a klavíristu Josefa Moučku, který navíc toužil hrát dobře i na varhany. Stal se brzy Janáčkovou pravou rukou a celý život na tuto dobu rád vzpomínal.

Po maturitě na gymnáziu a dvouletém učitelském kurzu skládá s vyznamenáním zkoušky způsobilosti pro školy obecné a o tři roky později i pro školy měšťanské. Mimo jiné získává způsobilost ve vyučování němčiny, zpěvu, hry na varhany, klavír a housle. Po

krátkém působení v Předklášteří a Lomnici u Tišnova nastupuje jako odborný učitel na chlapeckou měšťanskou školu do Moravských Budějovic. Zde vládne v poslední čtvrtině 19. století čilý kulturní a společenský ruch. Schází se tu řada významných osobností, které přinášejí historii tohoto města mnoho trvalých hodnot. Mezi ně se ihned po svém příchodu roku 1889 řadí i J. Moučka.

Nastoupil tu jako odborný učitel do chlapecké měšťanské školy. V tehdejší populární časopis Dalibor se v rubrice „Činnost našich spolkův a ruch náš hudební“ dočteme mnoho o hudebním životě Moravských Budějovic. Často zde figuruje Moučkovy jméno spojené s různým společenským vystupováním, kde hrál buď sólově na klavír nebo na housle nebo jako člen „Špatinkova kvarteta“. Členem kvarteta byl i František Bauer, nadaný muzikant a blízký přítel O. Březiny, který jeho některé básně zhudebnil.

V Moravských Budějovicích stál J. Moučka v předních řadách hudebních vzdělavců, přispíval svou prací dirigentskou, interpretační i organizátorskou. Uplatnil se i jako skladatel a upravovatel lidových písní.

Po desetileté praxi odchází J. Moučka jako ředitel nově otevřené měšťanské školy do Jaroměřic a tím se začíná nový úsek jeho života významný mimo jiné tím, že se velmi zasloužil o přijetí básníka O. Březiny z nevyhovujících podmínek v Nové Říši. V Jaroměřicích bylo klidnější a příhodnější prostředí pro citlivého Březinu. Moučka poukazuje na jeho „svědomitost a duševní velikost“. Oba tyto muže pak spojilo dlouholeté přátelství, přinášející oběma mnohé duševní hodnoty.

Březina, který se stal chloubou jaroměřické školy, děkuje Moučkovi za přijetí v dopise ze dne 23.6.1901:

Velectěný pane řediteli!

Vaše laskavé sdělení o mé presentaci naplnilo mne radostí. Z upřímného srdce Vám děkuji za vlídná slova Vašeho listu. Dostanuli se k Vám, jak jest naděje, naleznete, doufám, ve mně člověka dobré vůle, který bude pracovati vedle Vás rád, tiše a oddaně.

S uctivým pozdravem Váš

Václav Jebavý

Březina docházel do rodiny Moučkovy téměř každou neděli, trávil u nich svátky a se svým ředitelem prožili mnoho volných chvil. Hovořili

spolu o poezii, o hudbě a úloze lidové písně v našem životě, ale také o Dvořákovi, Kovařovicovi a o premiérách v Národním divadle. To jistě svědčí o Březinově velkém přehledu i v této oblasti, ve které svoje nedostatky z oblasti hudebního vzdělání dostatečně vyvážil širokými škálami vlastní senzitivnosti.

Mnoho faktů i drobných postřehů později zachytil J. Moučka v knize *Z rozprav s Otokarem Březinou*, která vyšla po básnickově smrti v Praze v roce 1929 v nakladatelství A. Srdce.

Jaroměřice se v době Moučkova příchodu nemohly pochlubit tak bohatým hudebním životem jako Mor. Budějovice. Přesto i tu se setkává s významnými osobnostmi, např. s malířem Františkem Bílkem, JUDr. Karlem Holčapkem a Josefem Úlehrou, nadšenými milovníky hudby a literatury. Založili zde kvarteto, o němž však máme málo zpráv. Těžiště Moučkovy činnosti je však v této době v práci vydavatelské, ke které ho vedla upřímná snaha pomoci českému školství svými zkušenostmi a schopnostmi.

Mimo mnoha jiných příležitostných článků a pojednání jsou z Moučkových prací důležité také tři zpěvníky, vydané v čase jaroměřického pobytu. Je to *Zpěvník pro školy měšťanské* (vyd. J. Otto, Praha 1901), *Zpěvník pro školy střední a měšťanské* (vyd. J. Otto, Praha 1907) a *Zpěvník pro školy obecné a měšťanské* (vyd. J. Otto, Praha 1904) a kniha *Katechismus zpěvu*, vydaná ve Velkém Meziříčí v r. 1905, která se poprvé zabývá otázkou, jak prostřednictvím lidové písně vést žáky k uměleckému vkusu.

Josef Moučka věnoval škole a hudbě celý svůj život, ať už jako učitel, ředitel, inspektor či autor Zpěvníků. V mnohém byl pouhým epigonem svých předchůdců, v mnohém však sám naznačil správnou další cestu školního hudebního vzdělání. Důležitým bodem jeho práce je lidová píseň. Věnoval jí mnoho pozornosti jak po stránce teoretické, tak jejímu zařazování do svých Zpěvníků. Lidová píseň pro něho byla vždy opěrným bodem při vyučování zpěvu.

Když Josef Moučka dne 15. září 1937 v Brně umírá, zanechává za sebou velkou celoživotní práci ve školství i na poli literárním, hudebním a edičním.

Z. Ergensová

Zdroj: Diplomová práce bývalé studentky brněnské univerzity Jiřiny Suchardové - Papírníkové

Místo básníka O. Březiny v životě našeho otce

K mládí a ke školní docházce do obecné školy se u mého otce váže důležitá okolnost, která značně ovlivnila nejen jeho životní názory, ale svým způsobem i moje. Otec totiž chodil do školy v těch letech, kdy v Nové Říši učil na škole slavný symbolistický básník Otokar Březina. A v těchto letech vytvořil všech pět svých básnických sbírek. Otec ho poznal blíže a často nám o něm vyprávěl.

Otokar Březina nebyl nijak moc nadšen svým učitelováním. Spíše trávil dny a noci ve velké klášterní knihovně v Nové Říši. Studoval tam orientální, klasickou, středověkou i novou filozofii, ale byl nadšen i přírodními vědami. Pochopitelně miloval Březina literaturu, hlavně poezii. Měl tam jen málo přátel. K besedám chodíval do mysliven v Koutě u Červeného Hrádku a na Svatou Magdalenu blízko Nové Říše. Často však chodíval odpoledne do blízké přírody. Tam se s ním přechasto setkával můj otec, když tam se svými kamarády pásal na stráních kozy a husy. Nejoblíbenějším Březinovým místem tu bývaly stráně kolem údolí u silnice směrem k Telči, kde dodnes stojí barokní kostelík s pramenem „zázračné“ vody. Celé hodiny vyprávěl mimo školu básník Březina o historii Čech a Moravy, recitoval jim dlouhé pasáže epických básní Vrchlického, Čecha i starších autorů. Však mnoho z nich si můj otec pamatoval celý život a nám dětem je někdy přednášel. Utkvěla mi pasáž z básně o smrti Karla IV. Měla nadpis „Tajemná hrana“. Aspoň malý úryvek z jejího začátku:

Podzimní večer v údolí se kloní
a po údolí vichřice se honí.
A s vichřicí jako by sázku měl
ke Karlštejnu jezdec uháněl.

Byli jsme okouzleni, když verše vyprávěly jak se samy zvony rozezněly, když Karel IV. zemřel.

Když jsme byli dětmi, vodili nás rodiče (otec i matka znali dobře novoříšský klášter, oba tam svého času pracovali) do klášterní knihovny podívat se, kde u stolu sedával Otokar Březina. Myslím, že přes všechny události stojí tam onen stůl dodnes. Je na něm v rámu Březinova podobizna vytvořená jeho přítelem, malířem a sochařem Františkem Bílkem. Otcův obdiv k Březinovi a úcta k němu se přenesly i na nás. Kdykoliv v hodinách literatury na středních školách

probírám poezii českého symbolismu, věnuji Březinovi tolik hodin, kolik jich potřebuji, abych o básníka tohoto kraje vzbudil zájem.

(z dopisu člena SOB Antonína Ondráčka z Brna)

Březinova cesta

Roky 2008 a 2009 byly pro naše město významné dvěma událostmi a to 140. výročí narození našeho slavného rodáka, básníka Otokara Březiny a další rok jeho 80. výročí úmrtí.

V Městském muzeu byla 4. září 2008 zahájena o Otokaru Březinovi výstava a následně v sále kulturního zařízení města v rámci cyklu přednášek „Cesty za poznáním“ o něm i zajímavá přednáška. V roce 2009 byla přednáška k básníkovu úmrtí uspořádána v březnu Městským muzeem v Počátkách a 15. září v Mladé Vožici.

Na jaře 2009 se rozhodli členové místního oddílu TJ Spartak „Sport pro všechny“, že si svůj tradiční pochod Počátky – Telč tento rok prodlouží na tři etapy přes Telč a Želetavu až do Jaroměřic, kde navštíví básníkovu muzeum, jeho původní zařízený byt a položí kytici na jeho hrob na jaroměřickém hřbitově.

První etapa pochodu tj. Počátky – Telč po červeně značené Březinově cestě se uskutečnila 16. května a zúčastnilo se jí téměř 50 sportovců a členů jejich rodin. Návrat do Počátek byl autobusem v odpoledních hodinách. Pokračování následovalo 6. června, kdy zájemci se dovezli autobusem do Telče a pokračovali pochodem po červené značce do Želetavy. Po cestě se zastavili na rozhledně Oslednice a v Nové Říši v klášteře premonstrátů, kde je síň Otokara Březiny. Ten v Nové Říši jako mladý učitel také učil. Návrat byl opět navečer autobusem do Počátek. Na poslední etapu ze Želetavy do Jaroměřic nad Rokytnou, kde Otokar Březina téměř 30 let žil, učil a také zemřel, se počáteční turisté vydali 12. září 2009 již záhy ráno, opět po červeně značené Březinově stezce a přes krásný lesní pás se již dostávali do rovinaté moravské krajiny.

Celá trasa z Počátek do Jaroměřic měřila 65 km a účast byla limitována kapacitou autobusu tj. cca 50 osob.

Nejzdatnější chodci došli do Jaroměřic kolem poledne, dle dohody i ostatní postupně poobědvali v některé z místních restaurací a stihli si ještě prohlédnout nádherný zámecký park a alespoň jednu prohlídkovou trasu v rozlehlém zámku a barokním chrámu sv. Markéty.

V 16 hod. se všichni počáteční turisté shromáždili u budovy Březinova muzea, jehož vedení jim velmi ochotně, již po uzavírací době, umožnilo nejen prohlídku, zejména básníkova bytu, ale poskytlo i zasvěcenou přednášku. Již na odjezdu se zastavili na jaroměřickém hřbitově u básníkova hrobu s krásným sousoším od jeho přítele Františka Bílka, poklonili se jeho památce a položili kytici.

Plni dojmů z krásného výletu a celodenního pobytu v milých Jaroměřicích nad Rokytnou dojeli ve večerních hodinách zpět do Počátek.

(Jan Kouba, Počátky)

ODKAZ JAROMÍRA TOMEČKA

Sborník připomíná osobnost a dílo významného tvůrce přírodní beletrie, zčásti adresované i dětem a mládeži. První blok tvoří pět studií, jejichž autoři se zaměřují na Tomečkovy životní osudy a jednotlivé knihy, na jeho pojetí přírodního obrazu a črty, jakož i na jeho jazyk a ilustrační doprovod jeho děl. Další tři oddíly zahrnují vzpomínky spisovatelů, přírodovědců, novinářů, lesníků či ochránců přírody. Tyto texty doplňují básně Jana Skácela, Oldřicha Mikuláška a Ivana Blatného, úryvky z Tomečkových próz věnované různým krajinám, ale i ukázky ilustrací, fotografie a karikatury. Neschází ani soupis Tomečkových knih a soubor autorských medailonů. Sborník vydala ZO ČSOP Veronica v Brně roku 2008, jeho cena je 130 Kč . Lze si ho objednat na adrese polacek@ped.muni.cz, případně písemně na adrese Ivana Hrabínová, Veronica, Panská 9, 602 00 Brno.

Redaktor a autor sborníku Jiří Poláček

Listy ve vánku šeptají

Společnost Otokara Březiny se snaží na svých besedách a přednáškách dávat prostor současným literárním tvůrcům většinou z kraje Vysočina.

14. listopadu jsme připravili ve spolupráci se základní školou O. B. v Jaroměřicích n. Rok. autorské čtení teprve patnáctiletého studenta (od letošního roku gymnázia v Třebíči) Jakuba Slámy, který žije v Jaroměřicích n. Rok. Z jeho sbírky Listy ve vánku šeptají verše, které vznikaly v jeho 13 letech, četl sám autor a Mirka Cencialová. Nakonec přidal mladý autor báseň Bouři, kterou stvořil nedávno, abychom viděli jeho další vývoj. Podvečer doprovázel hrou na kytaru a zpěvem Martin Pelán a dále zpívala Daniela Julinová.

Na realizaci programu se zejména podílely učitelky místní školy Ing. Hana Jandová a Mgr. Růžena Cigánková. Doufáme, že spolupráce Společnosti O. B. a Základní školy v Jaroměřicích nebyla poslední a bude se dále rozvíjet.

Sbírka, kterou ilustrovala žákyně místní školy Pavla Nováková (nyní studentka Střední pedagogické školy ve Znojmě), vyšla zásluhou Ing. Hany Jandové ke 110. výročí založení místní školy.

Jakub Sláma vytvořil dílko s přírodním motivem, podařilo se mu zpracovat především své pocity, vnímání přírody a okolního světa, osobní a společenské vztahy a ekologický přístup k životu. Některé básničky jsou plné radostného pocitu z krásy přírody, jiné mají melancholický nádech z obavy dospívání a z některých na čtenáře

dýchne bolestný smutek obavy ze smrti a historických přehmatů lidskosti.

Jakub se naučil naslouchat přírodě a tyto příběhy tlumočil druhým a Pavla křehkou krásu zaznamenala v grafických listech.

Kresby Pavly Novákové se snoubí s přírodní poetikou literárních prací. Oba dva žáci nám vypráví příběhy svého nitra.

Příběhy mají v environmentální výchově významné postavení. Rozvíjejí environmentální senzitivitu. Ekonaratologie nemá ještě ustálenou terminologii, ale znamená masový návrat k vyprávění. V neposlední řadě v nás příběhy také posilují naději, že nakonec může ještě vše dobře dopadnout – dobro zvítězí nad zlem. Vzpomeňte si na vypravování svých babiček a dědečků a jejich slova „budu ti vrbou“ jako slib toho, že se tajemství nedostane k třetí osobě.

Mým hlavním cílem je využívat vypravování k motivaci žáků, aby se naučili rozumět příběhům živého a neživého světa.

Hana Jandová

Stromy

Všude kolem nás,
žijí dlouhý čas.
Po dlouhá léta nás sledují,
při větru zdá se, že bědují.
Listy ve vánku šeptají,
ostatních stromů se ptají:
„Kolik letokruhů již máte,
zdalipak středověk ještě znáte?“

JAKUB

Jsem obyčejný, až moc temperamentní kluk. Narodil jsem se 21. července roku 1994 v Třebíči. Nejraději čtu a píšu. Ve škole mě baví všechny předměty, nejvíc ale čeština, dějepis, angličtina, chemie a matematika. Když mě nenajdete ve škole, budu pravděpodobně v knihovně nebo doma. Moc volného času v poslední době nemám, proto mám čím dál tím víc raději všechny prázdniny. Jednou bych chtěl na vysoké škole vystudovat dějepis a češtinu nebo historii umění

a následně vyučovat historii a český jazyk na základní nebo střední škole. Určitě budu dál psát a jednou z toho třeba vzejde něco víc, než knížka mých veršů s nádhernými ilustracemi Pavly Novákové, která vyšla hlavně díky paní učitelce Ing. Haně Jandové. Oběma tímto děkuji za spolupráci.

Na vzpomínku

Na vzpomínku píšu teď,
nyní světe hled', teď hled'.
Někdy vzpomeneš si snad,
na chlapce, co chtěl všechno znát.
Hluboko v srdci malé místo,
snad nezůstane po mně jen čisto
Snad zbude zde jedno či dvě zrnka,
po chlapci s očima modrýma jak trnka.

Jakub Sláma

Letošní bilance Společnosti Otokara Březiny

Letošní rok byl i přes kritický nedostatek financí rokem úspěšným. V lednu byl v Praze zahájen Mezinárodní rok astronomie a při této příležitosti se uskutečnila výstava velkoplošných fotografií z vesmíru ve dvoraně mezi Národním divadlem a Novou scénou. Profesor Jiří Bičák ve spolupráci s Dr. Jiřím Grygarem vybral k fascinujícím velkoformátovým fotografiím texty českých básníků, z nichž největší prostor patřil Otokaru Březinovi..

Osmdesáté výročí úmrtí O. Březiny si v březnu veřejnost připomněla v Jaroměřicích nad Rokytnou velmi pěkným programem z poezie Otokara Březiny v podání Marie Nožičkové a Hany Michálkové. V Praze bylo toto výročí připomenuto v dubnu v Památníku národního písemnictví ve Strahovském klášteře programem z básnickových textů, které přednesla členka SOB Gabriela Vránová s Jiřím Hanákem.

Významná byla i výstava náměšťského fotografa Ondřeje Knolla v Městském kulturním středisku v Jaroměřicích nad Rokytnou, kterou autor nazval „Po stopách Otokara Březiny“. Tento mimořádný dokumentární cyklus vzbudil velký zájem veřejnosti. Z Tokijské univerzity přijel na besedu do Jaroměřic nad Rokytnou profesor Joseph. N. Rostinsky, člen SOB, rodák z Moravy, který měl mimořádně zajímavou besedu i na letním táboře ARS POETIKA pro asi 45 studentů. Tohoto tábora se každý rok zúčastňuje i zástupce SOB, kde má příležitost přibližovat mladým lidem tvorbu osobností české poezie.

Autorská čtení Jana Kratochvíla a Ludmily Klukanové byla jako pohlazení a autorské čtení Jakuba Slámy, dnes již studenta 1. ročníku gymnázia v Mor. Budějovicích, bylo radostným setkáním s jedním z nejmladších autorů.

Pozornost byla věnována i dvěma bývalým předsedům Společnosti Otokara Březiny a shodou okolností i profesorům Gymnázia Moravské Budějovice: Josef Fišer, ředitel gymnázia, byl prvním předsedou SOB od roku 1932 a prof. František Jech posledním předsedou před likvidací této společnosti v roce 1948. Jeho nesmírně cenný osobní archív, který obsahuje mnoho podkladů pro jím připravovanou ale nedokončenou monografii Otokara Březiny, ale také množství historických a regionálních materiálů, se až po loňském Mezinárodním sympoziu O. B. 2008 začala systematicky zpracovávat v Okresním státním archivu Jihlava.

Dr. Petr Holman, vědecký pracovník Filosofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a náš čestný předseda, editorsky zpracovává přednesené příspěvky z Mezinárodního sympozia O. B. 2008. Sborník bude vydán na začátku roku 2010 a bude prezentovat nejnovější badatelské práce o Otokaru Březinovi, mj. také v řadě zahraničních univerzit.

Třebíčské nakladatelství Akcent letos vydalo Básnické spisy Otokara Březiny v edici Čeští kandidáti Nobelovy ceny. Editorem je Radovan Zejda, člen SOB. Ze zajímavých aktivit členů SOB je potřeba ještě uvést Dr. Olega Maleviče, překladatele ze Sankt Peterburgu, který se svými spolupracovníky vydá celé básnické dílo Otokara Březiny v ruštině v příštím roce.

Dr. Karel Plocek, klinický psycholog a člen SOB, který se věnuje hlubinné psychologii, v letošním roce přeložil a vydal poslední devátý díl rozsáhlého díla A.C. Junga.

Za těmito aktivitami je řada nesmírně obětavých lidí, kteří se snaží široké veřejnosti u nás i v zahraničí prezentovat hodnotná díla české literatury a kultury v širším smyslu, jejíž znalost přispívá ke kultivaci veřejného i soukromého života.

Je potřeba se zmínit i o tom, že uvedené aktivity jsou podporovány nejen členy SOB, ale také hlavním partnerem Společností ČEZ a.s., Ministerstvem kultury ČR a městem Jaroměřice nad Rokytnou.

jh

V příštím Bulletinu bychom rádi uvedli další významné členy SOB a jejich aktivity.

V souvislosti s úmrtím našeho emeritního předsedy Ferdinanda Höfra je na místě výzva ke všem členům, abychom pro Dobré dílo získávali nové spolupracovníky, kteří budou schopni se zaujetím zpřístupňovat dílo Otokara Březiny i díla osobností, které nějakým způsobem navázaly na jejich výjimečný kulturní výboj.

(jh)

Studijní knihovna Muzea O. Březiny

Při znovuotevření Muzea v roce 1993 bylo vráceno zpět 102 titulů, které byly dočasně uloženy v jaroměřické základní škole. Další knihy, časopisy, články a dopisy jsou z pozůstalosti prof. Fr. Jecha, přítele Otokara Březiny. Takže jsme začínali s 218 položkami v seznamu knihovny.

Nyní knihovna čítá 1173 titulů, část jsou dary jednotlivců z pozůstalostí po různých osobnostech z okruhu Březinových přátel. Ostatní byly zakoupeny Muzeem a stále se doplňují.

Ve studijní knihovně se nacházejí vzácná nejstarší vydání Březinových sbírek, esejů, dopisů, dobových časopisů a recenzí. Jsou zde zastoupena díla J. Demla, J. Váchala, J. Zahradníčka, B. Fučíka, J.

Čepa a dalších autorů, vážících se v březinovské tematice. Dále několik titulů cizojazyčné literatury, ať už překlady Březiny nebo studie o něm. V poslední době jsme obdrželi 5 titulů od editora děl českých autorů prof. Olega Maleviče z Petrohradu, který se chystá vydat souborné dílo O. Březiny v Rusku.

Knihovna obsahuje i díla píšících členů naší Společnosti – J. Kuběny, V. Urbánkové, L. Klukanové. Značnou část titulů zaujímají postupná vydání knih editora díla O. Březiny Petra Holmana. Zajímavostí knihovny se staly práce člena Společnosti Doc. E. Černého z pohledu medicínského na osobnost a tvorbu O. Březiny.

Studijní knihovnu využívají autoři publikací a článků, studenti, členové Společnosti ke své práci a dalšímu prohlubování svých znalostí. Po celý rok je dostupná k prostudování potřebných titulů. Je zde možnost okopírování potřebných stránek a ve výjimečných případech je možné i zapůjčení domů.

Naším cílem je uspořádat přehledně a podrobněji seznam titulů pro internet. Zatím je na internetu jen obecný seznam, ve kterém se obtížně orientuje.

Studijní knihovna Muzea O. Březiny je vedena v celostátním seznamu muzejních knihoven a svým obsahem patří mezi unikáty.

Z. Ergensová

— —

Na Výročním setkání SOB byli do výboru zvoleni paní Mgr. Hana Michálková z Jaroměřic nad Rok. a pan Milan Kerber z Brna. Vítáme je a přejeme, aby měli potěšení z aktivní spolupráce na Dobrém díle.

Jiří Höfer

— —

Připomínáme si výročí

Bedřich Fučík	4. 1. 1900 – 2. 7. 1984
Jan Zahradníček	17. 1. 1905 – 7. 10. 1960
Jan Dokulil	13. 7. 1910 – 1. 2. 1974
František Jech	22. 2. 1884 – 20. 7. 1960
Vítězslav Nezval	26. 5. 1900 – 6. 4. 1958
Anna Pammrová	19. 6. 1860 – 19. 9. 1945
Alois Plichta	6. 9. 1905 – 9. 10. 1993
Stanislav Vodička	15. 3. 1910 – 26. 11. 1982

Program na první půli roku 2010

- 9.1. Tradiční novoroční setkání členů SOB ve studijní knihovně Muzea O. Březiny.
 - 20.1. Jiří Kuběna převezme v Brně ocenění za životní dílo z rukou primátora Brna.
 - 13.2. Autorské čtení Jiřího Kuběny „Krev ve víno“ v Jaroměřicích nad Rok. v 16 hod. v MKS.
 - 25.3. Pietní akt u hrobu Otokara Březiny v 16 hod.
 - 27.3. „Oslnění svobody“ literárně hudební pásmo v MKS v 16 hod. Připravují Marie Nožičková a Hana Michálková.
 - 17.4. Autorské čtení z nové knihy Jana Kratochvíla v 17. hod. v MKS. Více v Bulletinu v březnu 2010.
- Programy v Brně a Praze ohlásíme na webových stránkách SOB (www.otokarbrezina.cz), nebo v příštím Bulletinu.

— —

***Požehnané Vánoce a vše dobré v roce 2010,
pokoj a mír v srdci
přeje výbor Společnosti Otokara Březiny.***

SKUPINA ČEZ

HLAVNÍ PARTNER

Bulletin vychází díky finančnímu přispění Ministerstva kultury ČR.

Děkujeme partnerům:

Skupina ČEZ, Ministerstvo kultury ČR, Dřevozpracující VD Jaroměřice n. R., Stanislav Hort Třebíč, Město Jaroměřice n. R., Ing. Josef Čech Jaroměřice n. R., MUDr. Jana Langášková, MUDr. Xenie Preiningerová, MUDr. Jan Kousalík, MUDr. Blanka Götzová a Lékárna Jaroměřice n. R.

Bulletin vydává výbor Společnosti O. Březiny v Jaroměřicích n. Rok., Březinova 46, 675 51, tel.: 603760768. IČO 44065841, e-mail na předsedu Mgr. Jiřího Höfra: hofer.j@seznam.cz, e-mail na studijní knihovnu při Muzeu O. B.: studijniknihovna@otokarbrezina.cz. Adresa našich stránek: www.otokarbrezina.cz. Toto číslo sestavil Radovan Zejda, tisk Helena Stejskalová a Blanka Nedvědícká.

Titulní strana: nedatovaný portrét O. Březiny od Sigismunda Boušky.

Příspěvky do č. 52 dodejte laskavě do 10.3.2010.